כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שמיני ■ גליון פסח ■ י"ד ניסן תשפ"ו ■ 01.04.2026 ■ גליון מס' 885

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בעקבי הכתב והקבלה
למרבה הפלא, פשוטו של מקרא מורה - לכאורה - כי לא זו בלבד שהתורה...
המשך בעמ' 2

המצה לחם העוני
את סיבת אכילת המצה בפסח מנמקת התורה: "שבעת ימים תאכל עליו...
המשך בעמ' 3

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו
הזמנת אורח לליל הסדר כשיש חשש שיחלל את החג בנסיעה
האם מותר להזמין אורח לליל הסדר כשיש חשש שיחלל את החג בנסיעה...
המשך בעמ' 3

וידא אליכם
השכינה שמופיעה בישראל
ביום השמיני לחנוכת המשכן, ויום תחילת העבודה בו. מבקש משה...
המשך בעמ' 4

קרב יום
הבאת היום הגדול
בפיוטים של ההגדה הנמצאים בחלק הצפון שבליל הסדר, אנו מזכירים...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
דמי "גואל ישראל"
הצדיק רבי אברהם יעקב מסדיגורא היה נוהג בליל בדיקת חמץ לספר...
המשך בעמ' 6

שביבים

■ הפלא במצרים - שלא התבוללו
■ יציאת מצרים - המתקה של דורות
■ חרוסת - מאכל של אוהבים
■ תפילת רבי לוי יצחק בליל פסח
■ כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח
המשך בעמ' 7

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

הסבא משפולא נמנה על אותם הצדיקים ששאבו נחת מעבודת הבורא של פשוטי העם. ב"ליל סדר" אחד, התייצב הסבא לפני קונו וטען:

"אבינו שבשמים, עכשיו בליל הסדר אתה חוזר מבית הכנסת לכסא כבודך, עצור רגע! ראה את אלו שהתפללו לפניך הערב. עייפים וסחוטים הם. ובכל זאת באו לבית הכנסת ואמרו לפניך הלל בהתלהבות ובהשתפכות הנפש. ריבונו של עולם, האם זה לא עושה עליך רושם? גאל אותנו, מיד, לפני שחס וחלילה נתייאש מלקוות. תן לי ה' לשאול אותך שאלה אחת: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? למה נתארכה הגלות הזאת יותר מכל הגלויות שעברו?"

כשהגיע הסבא לדברים הללו, געה בבכייה ונשא ידיו לשמים בקריאה: "אנא אבינו שבשמים! גאלנו מהרה מן הגלות כל עוד ליבנו ער, ואל תיתן לנו להירדם כליל".

החסידים שנמצאו שם נפלו על פניהם ובכו שעה ארוכה והרהרו בתשובה שלימה. עד שנתעורר הסבא הקדוש ואמר: "עכשיו צריך לשמח קצת את האבא שבשמים, צריך להראות לו שהתינוק יכול לרקוד גם בחושך". וציווה לזמר ניגון של שמחה, והתחיל לרקוד בעיגול כדרכו בקדש זמן ארוך.

הא לחמא עניא

מדוע המצה היא זכר לחרות, והלוא מכל מקום היא "לחם עוני"?

ויש לומר, שהנה ישראל במצרים היו בטלים בעיני עצמם, עד שלא האמינו בחיים, אך יצא מזה דבר טוב, שאחר כך, כשנפתחה מלכות שמים, הם היפנו את העבדות והביטול שהיו להם לפרעה, לעבודת השם יתברך.

ואם כן, אחר היציאה ממצרים, מורה זה על חירות, כי אין לך בן חורין יותר מזה שהוא בטל לגמרי למקור החירות.

ומרמזין ב'הא לחמא עניא', שעתה אנו מבטלים עצמנו להשם יתברך, עד שכל מה ששלנו איננו שלנו, כמאמר הכתוב "כי ממך הכל ומידך נתנו לך". ועל כן, 'כל דכפין ייתי וייכול'.

(בשם ה"שם משמואל")

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

למרבה הפלא, פשוטו של מקרא מורה - לכאורה - כי לא זו בלבד שהתורה אסרה על אכילתם של הגמל והשפן, הארנבת והחזיר, אלא שהיא גם קבעה שהם טמאים:

> "וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם. דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ... אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה, את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס, טמא הוא לכם. ואת השפן, כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס, טמא הוא לכם. ואת הארנבת, כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה, טמאה הוא לכם. ואת החזיר, כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר, טמא הוא לכם. מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו, טמאים הם לכם" (ויקרא יא, א-ח).

הכתוב "טמא הוא לכם" כתוב אפוא שוב ושוב עוד לפני "בנבלתם" - כלומר בחייהם. והרי זה פלא: וכי יעלה על הדעת שבעלי חיים אלה טמאים בחייהם? יתירה מזאת, הפרשייה חתמה והורתה כי "בנבלתם לא תגעו" - וכי מצווים ישראל שלא להיטמא? הלוא מפורשות פסק הרמב"ם (הלכות טומאת אוכלין פט"ז ה"ט) ש"מותר לאדם ליגע בכל הטומאות ולהתטמא בהן", ואף הוכיח זאת: "שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת, מכלל שכל העם מותרין". מה אם כן משמעות "לא תגעו" זה שאמרה תורה?

לרלב"ג אכן ברור שמבחינה הלכתית "טמא הוא לכם" בוודאי שאין משמעו "שיהיה טמא בעודו חי". על כורחך עליך לומר שהסיפא "ובנבלתם לא תגעו" מלמדת על הרישא, שגם היא אינה עוסקת בחי אלא במת. דא עקא, גם אם ביאור זה צריך להיאמר מן הבחינה ההלכתית, אבל הוא ודאי קשה לאמירה מבחינת סדר הכתובים, היוצאים בכך מפשטם. לכן מציע רלב"ג דרך נוספת, ושונה, אשר לפיה המונח 'טומאה' עשוי להיות מכוון גם להרחקה שאינה בהכרח טומאה: "או ירצה בזה, שהוא ראוי שירחקו מאכילתו".

רלב"ג נוקט פרשנות דומה גם בהמשך הפרק (שם, כו-כח), כאשר התורה מסכמת וכותבת: "לכל הבהמה אשר הוא מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת וגרה איננה מעלה, טמאים הם לכם, כל הנגע בהם יטמא. וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע טמאים הם לכם, כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב. והנושא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב, טמאים המה לכם". כאשר מדובר בנבלה - הטומאה ברורה, אך כיצד זה יש טומאה כבר בחייהם? שב אם כן רלב"ג ומפרש שאכן לא ב"טומאה" עסקינן אלא בהרחקה:

> "...והנה ביאר שנבלתם מטמאה במגע ובמשא. ואמר באחרונה טמאים המה לכם, להורות שאסור לאוכלם, כמו שאמר זה בגמל ובשפן ובארנבת ובחזיר לזאת הכוונה בעינה, ולזה אמר אחר זה 'מבשרם לא תאכלו' " (פסוק ח).

מכאן, ששתי הוראות הכתוב - "מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו", שעל-פניו נראות דומות, לאמיתו של דבר אינן זהות. בעוד ש"לא תאכלו" הוא איסור לא תעשה לכל דבר ועניין, הרי ש"לא תגעו" אינו ציווי אלא רק הרחקה. רלב"ג מבהיר שאין בכך קושי, שכן גם בהוראה החיובית לא מדובר במצוות עשה:

> "הוא מבואר שאין אומרו 'ולאלה תטמאו' מצות עשה, אך הרצון בו שאם תגעו בהם תטמאו, כמו שביארנו; ולזה גם כן לא יהיה אומרו 'ובנבלתם לא תגעו' מצות לא תעשה".

בדרך דומה מבאר רלב"ג את מה שנאמר בטומאת כלי חרש: "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו" (ויקרא יא, לג). גם כאן מדגיש רלב"ג שאין "ואותו תשבורו" מצוה, שכן אם האדם אינו מצווה שלא לטמא את עצמו, על אחת כמה וכמה שהוא אינו מצווה שלא לטמא את כליו. על כורחך עליך לומר, שלא במצווה מדובר אלא באיפיון הדרך לטיהור כלי חרש טמא:

> "ואין ראוי שנחשוב שיהיה אומרו 'ואותו תשבורו' מצוה, כי אין ישראל מצווים שלא לטמא את עצמם, ואיך יהיו מצווים לסלק טומאה מכליהם?! אך הרצון בו שאם נרצה לסלק הטומאה, לא נוכל על זה בזולת השבירה בכלי חרש".

נקוט אפוא כלל פרשני זה בידיך: לא די במילון לבאר כתובים. לא פעם הקשר מלא של הכתוב מלמד שמה שנראה כציווי - אינו כזה, וגם מה שנראה כמושג מוכר - גם הוא אינו כזה. ■

המצה לחם העוני

/ הרב יעקב הלוי פילבר

את סיבת אכילת המצה בפסח מנמקת התורה: "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עֹנִי, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים" (דברים טז ג), לחם עוני והיציאה בחפזון הם שני מאפייני המצה, והשאלה היא מדוע היתה היציאה ממצרים צריכה להיות דוקא בחפזון, ומדוע המצה צריכה להיות דוקא 'לחם עוני' המשוללת מכל טעם? על שתי השאלות הללו משיב הראי"ה קוק בפירושו להגדה־של־פסח (עולת ראיה, ח"ב עמ' רפז): היציאה בחפזון ממצרים לא היתה מקרית אלא מעשה מכוון מההשגחה העליונה להרים את ישראל במהפיכה פתאומית, שלא בדרך התפתחות הדרגתית כפי שכל אומה אחרת מתפתחת על פי סדריה הטבעיים, המתעלה לאיטה מתחתית שפלותה עד למעלתה החומרית והרוחנית. לא כן היתה התפתחות האומה הישראלית בצאתה ממצרים, הכוחות הגדולים של האומה הישראלית שהיו רדומים בנפש האומה כל זמן היותם כבושים בעוני ושפלות חומרית ומוסרית בגלות מצרים, כוחות אלו בצאתם מן הכח אל הפועל התפרצו בפתע פתאום, עד שמעבדים שפלים השקועים במ"ט שערי טומאה נהפכו בבת אחת לעם מתורבת בתרבות אלוקית גדולה ורמת ערך, להיות עם־קודש הזקוק להדרכה היותר עליונה ולאור היותר גדול של תורת אמת.

וכאן נשאלת השאלה: מדוע לידת האומה הישראלית בעת צאתם ממצרים היתה צריכה להיות בפעם אחת, ולא בהדרגה מלמטה למעלה? והתשובה היא: כי ההשגחה העליונה, לא רצתה שהקנינים הלאומיים־הרוחניים של המצריים, שדבקו בישראל בעת שהותם בגלות מצרים, שהקנינים הללו יתערבו עם הלאומיות הישראלית המתחדשת, כך שבנין הצורה הלאומית הישראלית תהיה מעורבת עם כל צורה תרבותית זרה. על כן נצטוו עוד קודם שחיטת הפסח למשוך את ידיהם ממה שדבק בהם מעבודה זרה של מצרים: 'משכו ידיכם מעבודה זרה'. ורק אחרי שהיו משוללים מכל צורה לאומית זרה, רק אז היתה האפשרות להטביע בהם את הצורה האלקית, כמאמר הכתוב: "ה' בדד ינחנו ואין עמו א־ל נכר".

אילו היתה האומה הישראלית יכולה להתפתח לאיטה לטובה מבחינה לאומית, למרות שמעורבים בה גם יסודות של תרבות־זרה, כי אז לא היה צורך לכל אותו חפזון שהיה ביציאת מצרים, אלא היא היתה מתפתחת כמעה כמעה, מתעלה בהדרגה משפלותה היותר נמוכה עד למעלה היותר נעלה של האומה הישראלית. וכך היו ישראל משתחררים בהדרגה מטומאת התרבות המצרית עד שלבסוף היו מתעלים להיות מוכשרים לקבלת התורה. אבל מפני שכאשר מצויה בישראל תרבות זרה ונכריה, היא מעכבת את הקדושה המיוחדת לישראל מלהתגלות, והיא אינה מאפשרת לצורה האלקית המיוחדת לישראל לחול עליהם, לכן לא היתה בשום אופן לישראל האפשרות להתפתח התפתחות הדרגתית, אלא לצאת מעבדות לחירות בחפזון, להשתחרר בבת אחת מכל שרידי התרבות המצרים, להיות כלי ריק מכל תוכן, שרק כך הוא מוכשר להשראת שכינה ואור אלקי, כי 'שכינתא לא שריא באתר פגים' (השכינה אינה שורה במקום פגום).

ומטעם זה צריכה המצה להיות דוקא 'לחם עוני', שהיא משוללת מכל טעם, כדי שכל הטעמים הטובים יוכלו לחול עליה, והיא דוגמא ליציאת ישראל ממצרים, שהעצמיות הישראלית המיוחדת היתה יכולה לחול על האומה במתן תורה, רק לאחר שנטהרה מכל תערובת של כוחות זרים, אלא 'ה' מלכנו, ה' מחוקקנו והוא יושיענו'.

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו

/ הרב אביחי קצין, ראש בית המדרש ראשית ורב קהילות משכן מיכאל ועלומים ברעננה

הזמנת אורח לליל הסדר כשיש חשש שיחלל את החג בנסיעה

שאלה: האם מותר להזמין אורח לליל הסדר כשיש חשש שיחלל את החג בנסיעה בדרך הלוך או בדרך חזור?

תשובה: הזכרנו בשבוע שעבר את דברי הגרי"ד סולוביצ'יק זצ"ל שעמד על כך שהדבר הראשון שאנו מזכירים בליל הסדר הוא הרצון להכניס אורחים. זאת באמירת "כל דכפין ייתי ויכול" והסיבה לכך היא שבזאת באה לידי ביטוי העובדה שאנו כבר בני חורין, שהרי עבד אינו יכול להכניס אורחים.

מצד שני, התורה ציוותה אותנו "לפני עיוור לא תתן מכשול" וחכמים לימדו אותנו שאיסור זה כולל הכשלת אדם בעבירה כגון: המושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח. אמנם הגמרא במסכת עבודה זרה מלמדת שהאיסור הוא דווקא אם האדם אינו יכול לעבור את העבירה לבדו, אך אם יכול לעבור לבדו אין המכשילו עובר על "לפני עיוור".

אולם תוספות במסכת שבת (בדף ב') לימד שאמנם אין איסור דאורייתא של "לפני עיוור" אך יש איסור דרבנן של מסייע לדבר

עבירה.

לאור זאת, יש לדון מה יהיה הדין לגבי הזמנת אדם שאינו שומר תורה ומצוות לליל הסדר כאשר קיים חשש שיבוא ברכב או יחזור בסוף הערב.

והנה הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה אורח חיים א, צט) נשאל האם מותר להזמין מחללי שבת לתפילה בבית הכנסת. והשיב שאם אינם יכולים להגיע ברגל, יש כאן יותר מאשר איסור "לפני עיוור", יש בזה איסור מסית. ואם הם גרים במרחק שיכולים באופן עקרוני להגיע ברגל אין בזה איסור מסית אך יש בזה איסור של "לפני עיוור".

ואם לא מזמינים אלא רק אומרים ומלשון ההודעה יש להסתפק אם עוברים בכך איסור "של לפני עיוור".

גם הגר"ש ווזנר זצ"ח (שבט הלוי ח, רנ"ו) כתב שלהזמין אורחים לשמחה בשבת יש בזה סרך חילול ה' ומסייע לדבר עבירה.

הגר"י זילברשטיין שליט"א (חישוקי חמד פסחים כב) כתב להתיר להזמין אדם שרוצה לקרב אותו לליל שבת אף שקיים חשש שיחלל שבת. ודימה זאת לאדם העומד לחתוך את ידו ומישהו מציע לו לחתוך את אצבעו, הלא זו הצעה טובה ולא הכשלה.

וגם הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות א, שנח) כתב שאיסור לפני עיוור הוא דווקא במכשילו, אך בעושה לטובתו אין בזה "לפני עיוור" (למרות שיש בזה חילול השם).

אמנם הגר"י זילברשטיין כתב שהציע את סברתו לפני חמו הגרי"ש אלישיב זצ"ל ולא הסכים עמו ואמר לו: "מעבירה לא תצמח מצווה", ולכן אמר שאין להזמין אורח לליל הסדר אם ידוע שיחלל שבת.

לעומת זאת הגרש"ז אוירבעך זצ"ל (מנחת שלמה ב, ד) כתב שמותר להזמין אורח אפילו יש חשש שיסע בשבת אם מזמין אותו לכל השבת ואם בסופו של דבר לא נשאר אין לחשוש לזה.

גם הגר"י אריאל שליט"א (שו"ת אהלה של תורה ה, כב) כתב לנהוג כך שיזמין אותו לבוא לפני שבת וההזמנה תהיה לכל השבת, אפילו אם יודע שיחזור ברכב.

תשובה: אמנם יש פוסקים האוסרים להזמין אורח לליל הסדר אם ידוע שיסעו בחג, אולם נראה שיש לסמוך על הפוסקים האומרים לנהוג כך: להזמין את האורחים להגיע לפני החג ולומר להם שההזמנה היא לכל החג. במקרה כזה ניתן להזמין אורחים גם אם חושש שיסעו.

הדבר נכון בפרט לגבי בן משפחה שאינו שומר שבת אך גם לגבי מי שההזמנה היא כדי לקרבו לאווירת ליל הסדר ומצוותיו.

וירא אליכם
השכינה שמופיעה בישראל

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

ביום השמיני לחנוכת המשכן, ויום תחילת העבודה בו. מבקש משה מאהרן ובניו, וכן מעם ישראל כולו - להכין עצמם להופעת השכינה ביום זה. כך שאהרן ובניו מתבקשים לראשונה לעבוד את עבודת הקודש, הם בעצמם. ואילו ישראל נדרשים להכין עצמם, לגילוי השכינה בארץ.

אהרן ובניו עושים זאת על ידי לבישת בגדי הכהונה, יחד עם משיחת שמן המשחה עליהם. ואילו ישראל זוכים לכך, על ידי הבאת קורבנות הנשיאים - החל מא' בניסן ועד לי"ב בו. כשראש וראשון לכל המקריבים, הוא נחשון בן עמינדב למטה יהודה.

כשמשה מבקש מאהרן ובניו להתכונן, הוא מבשר להם '**כי היום ה' נראה אליכם**'[1]. שכן ממתי שהחלה השכינה לשכון באהרן ובניו, שוב לא זזה מהם. וכל כהן הנכנס לכהונה, הוא בבחינת אותו היום הראשון - בו ירדה השכינה למשכן.

ואילו את עם ישראל משה מצווה, מה עליהם לעשות '**וירא אליכם כבוד ה'**"[2]. והדברים תלויים בדרך בה ינהג העם - אם יזכה תראה בו השכינה, וחלילה להיפך. וכל זה תלוי בנשיאי ישראל, המנהיגים אותם.

באותו היום לא התמלא רצון ה' עד תום - וביחד עם השמחה הגדולה על הכפרה, באה הצרה של מות שני בני אהרון. כך שאמנם נכנסו אהרון ובניו לכהונה, אך כבר הם חסרו שניים. ולא זו בלבד, אלא אף פנחס לא נתכהן באותה השעה - והיה עליו להמתין עוד כארבעים שנה, עד שהוכתר בכהונה[3].

ואף בישראל רבתה המחלוקת - כשביקש נשיא ראובן להיות ראש המקריבים בעם[4], ולמצער להקריב השני אחרי נחשון.

כיוון שכך היו הדברים - מתו שני בני אהרון, וכל בית ישראל בכו את השריפה הזו. כביטוי לכך שלא זו הדרך, להביא לכלל השראת שכינה תמידית בישראל.

כך שאמנם אכן ביום השמיני, נראה ה' אליהם - כשנכנס אהרון אל העבודה בקודש[5]. ובמיוחד ראו זאת זקני ישראל, חבריהם של נדב ואביהו. שאף הם לא האריכו ימים, כשנפרע להם כדרך שנפרע מנדב ואביהו - על שאכלו וחזו את האלוקים בהר סיני. ולא נהגו בכובד הראש, הראוי לגילוי שכינה שכזה.

וכיוון שחטאם היה באכילה שלא במקום, אף עמהם נפרעו הדברים בענייני האכילה. אצל נדב ואביהו - יצא הקצף מאת משה על אהרון[6], על כך שלא אכל את החטאת שנשרפה[7]. ואילו שבעים הזקנים, נפרע מהם בזמן המתאוננים בעם - אשר התלוננו על

החוסר במאכלים במדבר[8].
ולמעשה היו הדברים כסימן לבנים, מהי הדרך בה יראה לבסוף אלינו ה' ממרומים. בתיקון אשר תיקנו אלו הבאים, מכח אותם הראשונים. פנחס בן בנו של אהרון, ושבעים הזקנים עליהם נחה הרוח הבאה מאת משה - לאלדד ומידד המתנבאים במחנה.
פנחס הוא אליהו[9] מבשר הגאולה, ובעצם מעשיו לקנא לדבר ה' - מביא הוא שלום לעולם. ואילו אלדד ומידד התנבאו, על ימי מלחמת גוג ומגוג[10] - המביאים לגילוי משיח בן דוד.

1 - ויקרא ט, ג
2 - שם, ה
3 - **ברית כהנת עולם** שאף על פי שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן. אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים, לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי - רש"י במדבר כה, יג
4 - לפי שבא ראובן וערער אמר דיי שקדמני יהודה למסעות, אקריב אני לתולדות - ספרי במדבר, נב
5 - **ולזקני ישראל** להשמיעם שעל פי הדבור אהרן נכנס ומשמש בכהונה גדולה, ולא יאמרו מאליו נכנס - רש"י ויקרא ט, א
6 - **ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן** מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס כנגד אהרן, מלמד שאף אהרן היה בקצפון - ספרא ויקרא י, טז
7 - **שעיר החטאת** שעיר מוספי ראשי חודשים. ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום, שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ראש חודש ומכולן לא נשרף אלא זה - רש"י ויקרא י, טז
8 - **אספה לי** הרי תשובה לתלונתך שאמרת 'לא אוכל אנכי לבדי'. והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמהם, שנאמר (שמות, ג) 'לך ואספת את זקני ישראל'. אלא באש תבערה מתו, **וראוים היו מסיני** לכך דכתיב (שמות, כד) 'ויחזו את האלהים' שנהגו קלות ראש כנושך פתו ומדבר בפני המלך, וזהו (שם) 'ויאכלו וישתו'. ולא רצה הקב"ה ליתן אבלות במתן תורה ופרע להם כאן - רש"י במדבר יא, טז
9 - אמר רבי שמעון בן לקיש פינחס הוא אליהו - ילקוט שמעוני פנחס, כא
10 - רב נחמן אמר **על עסקי גוג ומגוג** היו מתנבאין שנאמר (יחזקאל לח, ג) 'כה אמר ה' אלהים האתה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים להביא אותך עליהם' וגו'. אל תיקרי שנים אלא שניים, ואיזו הן שניים נביאים שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת, הוי אומר אלדד ומידד - סנהדרין, יז.

קרב יום
הבאת היום הגדול

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

בפיוטים של ההגדה הנמצאים בחלק ה**צפון** שבליל הסדר, אנו מזכירים כמה מאורעות היסטוריים - יחד עם תיאור פני הגאולה העתידה. כשבתחילה מתוארים ימי הגלויות השונות, יחד עם הישועה הבאה בחצי הלילה.
ובראש הישועות עומדת ההצלה ממלך אשור[1], שבאה בחצי הלילה - בליל הפסח. כששמעו חיל אשור את השירה של עם ישראל, בחצי הלילה של הפסח. ומכח השמיעה ההיא, נפלו כל חילו הגדול. וכל זאת משום שעם ישראל היה במצור, והעיר הייתה בדממת אלוקים מוחלטת. את קורבן הפסח עם ישראל אכל בבתי ירושלים כפי ההלכה, וכשהגיע שעת חצות הליל - עלו כולם לגגות לשיר את ההלל.
עד לאותו הזמן, לא העז איש לפצות את פיו או לתת קול - כיוון שהם חששו, מחיל סנחריב הצר אותם.
אך כשהגיע שעת חצות הליל, החלו כל עם ישראל שהתקבץ לרוב בירושלים - לשיר את ההלל ביחד בו זמנית. וכיוון כשעולה קול ההלל, אזי אפילו הגגות פוקעים ממקומם[2] - היה הדבר כקול גדול ופתאומי, בשקט המוחלט והגמור של המצור.
וכיוון שנפתחו אוזני חיל סנחריב, לא יכלו לעמוד בקול הזה - למעט מחמישה גיבורים במיוחד ששרדו. ובכך נפתח הפתח להבאת הגאולה כבר שם, כשסנחריב יחשב כגוג ומגוג וחזקיהו יהיה כמלך המשיח[3]. אך כיוון שחזקיהו לא אמר שירה על הנס, גרם הדבר שלא הוא היה המשיח.
וכל זאת משום שעצם הישועה לא באה, אלא לרגל אמירת השירה שהייתה אז ברוב עם. כך שהמון העם זכה להשכיל ולהבין, שיש כאן ישועה מאת ה' עליהם. בעצם התכנסותו של רוב העם הנשאר לירושלים, וחגיגת הפסח בשמחה. והם לא שמו ליבם למצור הקשה והכבד, אלא פצחו בשירה גדולה.
בדבר הזה הראו כל ישראל, כיצד דבוקים הם בה' - וראויים להיגאל. אך חזקיהו לא ראה כך את הדברים, כיוון שרוב הארץ סבלה באותם השנים - לבד מעשרת השבטים שהגלה כבר מלך אשור. ולכן לא יצאה שירה מחזקיהו על כך, אלא רק הודאה על עצם הנס.
אך לו היה אומר חזקיהו שירה על הנס הגדול, היינו זוכים דווקא אז - להיגאל את גאולת העולמים.
דבר זה נמצא בפיוט '**קרב יום**' כביטוי לכך, שעלינו לקרב את היום הבא. הן בדברי קרב כנגד אויבנו, והן בדברי קירוב כנגד אחינו. ודווקא מתי שנראה שזהו חצי הלילה, בעצם מדובר על יום שהוא לא יום ולא לילה. אך כשמתבוננים בדברים - מבינים שזהו גוג ומגוג, ומשם יבוא המשיח.
גם בימי הפסח של שנה זו, עומדים אנו בימים שהם לא יום ולא לילה. באזעקות הטורדות את שנתנו, ומשנות את סדר יומנו. אך דווקא מתוך כך, אם זוכים ורואים את הדברים באמת - אזי עולה השירה מאליה, ופוקעת כל מחסום ומפריע. בקול גדול המשבר הרים, ומסיר כל משעבדים.
ומכח השירה הנמצאת חבויה בלב כל איש ישראל, נזכה בחצי הלילה - לקום ולצאת לישועת עולמים ברחמים.

1 - יַעַץ מְחֻרָף לְנוֹפַף אִוִּי, הוֹבָשְׁתָּ פְּגָרָיו בַּלָּיְלָה - הפיוט ויהי בחצי הלילה
2 - והאמר רב משום רבי חייא כזיתא פסחא והלילא **פקע איגרא** לקול המולת ההמון מההלל דומין כאילו הגגין מתבקעים שהיו אומרים ההלל על הפסח כדתנן לקמן (דף צה.) הראשון טעון הלל על אכילתו - פסחים, פה: וברש"י שם
3 - ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה, ריבונו של עולם ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח. לכך נסתתם - סנהדרין, צד.

סיפור לפסח

דמי "גואל ישראל"

הצדיק רבי אברהם יעקב מסדיגורא היה נוהג בליל בדיקת חמץ לספר מעשה זה:

בכפר אחד הסמוך לעיר קולבסוב דר יהודי, שהיה חוכר את בית המזיגה מאדון הכפר. העסקים של אותו יהודי לא היו טובים ולא יכל לשלם לאדון במועדו את תשלומי החכירה, והאדון שלח כמה פעמים לבקש את דמי החכירה, והוא אין לו לשלם. איים עליו האדון בכמה איומים, וללא הועיל.

ויהי ביום שבת הגדול, שלח האדון את הקוזקים שלו שילכו לביתו של היהודי, ויעשו שם אי סדרים למען הענישו. הלכו הקוזקים ועשו "חורבן" בבית: שפכו על הריצפה את עביט השופכין, לקחו מהתנור את ה"טשולנט" והשליכוהו החוצה. את השולחנות והספסלים הפכו ושברו, וכל הנמצא בבית בלבלו, עליונים למטה ותחתונים למעלה, ודרסו ורמסו כל מה שנזדמן תחת ידם.

לאחר שהלכו הקוזקים, והיהודי ובני ביתו ישבו נדכאים ושוממים מגודל הצרה. נמלך היהודי להפיג קצת את צערו והלך העירה לשמוע את הדרשה של שבת הגדול שהרב דמתא דורש. ובקולבסוב שימש אז ברבנות הגאון הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל, שאחר כך נתפרסם בשם הצדיק מאפטא, בעל "אוהב ישראל".

ויהי בבוא הכפרי לבית הכנסת, מצא שהרב כבר עומד על הבמה ודורש, וכל העם עומדים צפופים, ושומעים את הדרשה.

התכווץ הכפרי בפינה, סמוך לפתח, והכין את ליבו לשמוע גם הוא. ושמע שהרב אומר בתוך הדרשה: שתי ברכות ישנן "גאל ישראל" לשון עבר (בברכות אחרונות של קריאת שמע ובהגדה של פסח), ו"גואל ישראל", לשון הווה (בברכת "ראה נא בעניינו" שב"שמונה עשרה"). ברכת "גאל ישראל" מכוונת כלפי הגאולה מגלות מצרים, וזו של "גואל ישראל" מוסבת על הגאולה שישנה תמיד. בכל זמן, שאם יש באיזה כפר יהודי שאין לו לשלם את שכר החכירה והאדון שולח את הקוזקים שלו לעשות לו "חורבן" בביתו. והם באים ומחריבים כל הנמצא בבית, גם ליהודי כזה הקדוש ברוך הוא ממציא לו פדות וגאולה מצרותיו.

משמע הכפרי דיבורים אלה נתמלא שמחה, והלך לביתו שבכפר, הלך ורקד, הלוך ורנן: הרבי אמר "גואל ישראל"! הרבי אמר "גואל ישראל"! הפריץ שלח לפנות ערב עוד הפעם את שלוחיו ללכת לבית היהודי ולראות מה הוא עושה כעת אחרי ה"חורבן". באו הקוזקים וראו שיהודי "מלא שמחה" מרקד ומרנן. תמהו על החזיון המשונה הזה ובאו לפריץ ואמרו לו שכנראה מרוב צרותיו נטרפה דעתו של היהודי, שכן מצאוהו כשהוא יוצא במחול ומזמר ומרנן. בערב שלח הפריץ לקרוא ליהודי.

חשב היהודי, שבודאי רוצה הפריץ להענישו שוב בעונשים שונים. אבל נזכר בדברי הרב על "גואל ישראל", ושוב לא פחד ולא נבהל כלל, אלא הלך בשמחה רבה.

בא אל הפריץ, והפריץ פנה אליו בדברי מוסר: מדוע, מושקה, הנך "לא יוצלח" שכזה? בעצמך הנך עני, וגם אין לך לשלם. אמר לו היהודי וכי מה אדוני הפריץ אוכל לעשות? שמע נא, מושקה, אמר הפריץ, אתן לך פתקא לבית-משרפות היי"ש שבעיר, ויתנו לך בהקפה יי"ש בסכום כך וכך, ואתה תמכור את היי"ש ותרוויח קצת, ושוב תעשה ככה עוד כמה פעמים, ויהיה לך כסף גם לשלם לי את החוב וגם להוצאות ביתך!

וכן עשה, ובמשך הימים האחדים שהיו משבת הגדול לערב פסח עלה בידו של היהודי לחזור חלילה כמה פעמים על קניית היי"ש, והרוויח סכום גדול. שילם לפריץ את חובו, קנה כל צרכי החג בריוח, ובערב פסח צרר במטפחת סך מעות, והביא לרב מקולבסוב, ואמר: הבאתי לרב דמי "גואל ישראל".

שביבים / שאול שיף

הפלא במצרים - שלא התבוללו

"ויהי שם לגוי" - 'מלמד שהיו ישראל מצוינים שם'. זהו עיקר החסד שעשה עמנו הקדוש ברוך הוא, שלא נטמענו בהם. ולכן כתיב "אל תירא מרדה מצרימה", ואין אומרים 'אל תירא' אלא למי שירא ה' לאמיתו, שיעקב אבינו ירא היה שמא ייטמעו בהם, לכן הבטיחו הקדוש ברוך הוא: "אנכי ארד עמך להצילם".

ובגין זה היה קושי השעבוד, כדי שלא ייטמעו בהם, כמו שכתוב בזוהר הקדוש: "'ויהי' - לשון צרה', שכל הייסורים היו כדי שיהיו מצוינים שם ולא ייטמעו בהם. וכן מה שכתב "וירד מצרימה ויגר שם" - 'מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים', שכל זה היה בכח יעקב אבינו עליו השלום, לפי שלא ירד על דעת להשתקע - נשאר זה הכח שלא נשתקעו שם.

יציאת מצרים - המתקה של דורות

הקשה רבי בעריש מביאלע: מדוע אנו אוכלים בליל הסדר מצה קודם מרור, הלא המרור הוא זכר לעבדות "וימררו את חייהם", והמצה היא סימן לגאולה, כמאמר בעל ההגדה ש'לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ' - אם כן נאכלם גם כן כסדר הזה: מרור ואחר כך מצה!

ותירץ: הנס של יציאת מצרים לא היה כשאר נסים, שהנפילה קודם לסמיכה, כי תיבת נ"ס מורה: נ'פילה ס'מיכה. אבל הנס של יציאת מצרים היה לדורי דורות והוא העומד לישראל בכל צרתם להצילם מיד כל הקמים עליהם להרע להם, ולכן אוכלים מצה קודם למרור, להורות כי מצה, היא גאולת מצרים, היא קודמת למרור, היינו לכל מרירות, חלילה, שלא תבוא עלינו.

חרוסת - מאכל של אוהבים

החרוסת צריכה להיות עבה, לפי שהיא זכר לטיט, שנשתעבדו בו אבותינו. ואחר כך צריך לרכך אותה במשקה, זכר לדם, ויש לרככה במשקה אדום כגון חומץ או יין אדומים. ויש לעשות החרוסת מפירות שנמשלו בהם כנסת ישראל, כגון תאנים, שנאמר "התאנה חנטה פגיה", ואגוזים, שנאמר "אל גינת אגוז", ותמרים, שנאמר "אעלה בתמר", ורימונים, שנאמר "כפלח הרימון", ותפוחים, זכר ל"תחת התפוח עוררתיך" - שהיו יולדות שם בניהם. ושקדים - על שם ששקד הקדוש ברוך הוא על הקץ לעשות.

ומעיקר הדין יכול לעשות החרוסת אפילו מירקות ולרככם אפילו במים ושאר משקין, אבל על כל פנים צריך ליתן לתוכו דבר שיש בו קיוהא, כגון תפוחים או יין וחומץ, זכר לשעבוד, שהיו משתעבדים בישראל עד שהיו שיניהם קיהות.

(על פי שולחן ערוך הרב / בעל התניא)

תפילת רבי לוי יצחק בליל פסח

כשנתקבל רבי לוי-יצחק לרב בברדיטשוב היה זה קודם חג הפסח. ובליל החג הראשון ביקש רבי לוי-יצחק להתפלל לפני התיבה והאריך בתפילתו שעות רבות, ונלאו המתפללים מלהמתין עד שיסיים, אמרו "עלינו" והלכו לביתם וערכו את הסדר. נשאר שם אורח אחד שביקש לאכול אצל מארח הגון, והראו לו שיאכל אצל היהודי הזה שמתפלל לפני העמוד. והאורח נשכב לישון. וכאשר סיים רבי לוי-יצחק ה'שמונה עשרה' ראה שהלכו כולם לביתם ופתח וצעק: "מלאכי מעלה, בואו הנה ביום הקדוש הזה להלל ולשבח את הקדוש ברוך הוא!". ומקול הצעקה התעורר האורח משנתו ושמע רעש בבית הכנסת וכמעט יצאה נשמתו מפחד ובהלה. ואמר רבי לוי יצחק 'הלל' בשמחה גדולה ואחר כך הבחין באורח ושאל לסיבת הימצאו בבית הכנסת. וסיפר לו האורח שהמתפללים אמרו שיתארח אצלו לסעודת החג. וביקש אותו (ר' לוי-יצחק) להתלוות אליו, והאורח פחד וירא לאכול אצלו שמא יעשה בו שמות. ופייס רבי לוי-יצחק אותו ואמר לו שינהג בו מנהג של כבוד והלך עמו לערוך את הסדר.

כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח

בגמרא במסכת פסחים (דף ל"ו) מובא: למה נקראת מצה לחם עוני, שעונים עליה דברים הרבה, אומרים את ההגדה והלל. עונין זה לשון של יעננו, כמו "יעננו ביום קראינו", "יענך ה' ביום צרה". בליל חג הפסח מתעוררות הישועות שהיו במצרים, והתפילות מתקבלות ברחמים וברצון לפני ה' יתברך. וזה מרומז "כל דכפין": כל אחד שהוא רעב וזקוק לישועה, "ייתי" שיבוא ויבקש ויתפלל, "וייכול", יזכה להשפעות טובות ויהיה לו בשפע לאכול. "כל דצריך" כל אחד שצריך ישועה ורחמים על כל עניין ועניין, "ייתי" שיבוא ויערוך הסדר, "ויפסח" יושפע ברחמים וחסדים, מלשון "ופסחתי" עליכם, ותרגם אונקלוס "וחמלתי".

(הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

לכל בית ישראל,
חג כשר ושמח.

מאחלים חברי מערכת בסוד שיח

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net